

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY ČESKÉ REPUBLIKY

1962-2020

Jiří MIHOLA

Národní kulturní památky představují nejhodnotnější a nejvýznamnější součást národního kulturního bohatství České republiky (tzv. národní kulturní poklad). Patří sem **nemovitě i movitě** věci nebo jejich soubory, které jsou nevýznamnějšími doklady historického vývoje našeho národa a nositeli nejdůležitějších historických, uměleckých, vědeckých a technických hodnot, nebo které mají přímý vztah k nejvýznamnějším osobnostem a historickým událostem českého národa. Kategorie národních kulturních památek existuje od roku 1962, kdy došlo na základě usnesení tehdejší vlády k prohlášení prvních třiceti tří památek. V období komunistické totality se seznam postupně rozrostl na téměř sedm desítek národních kulturních památek. Některé z nich byly ovšem pevně spjaty s komunistickou ideologií a jejími představiteli (např. rodný dům Klementa Gottwalda v Dědicích na Vyškovsku, rodný dům Antonína Zápotockého v Zákolanech na Kladensku, památníky revolučního a dělnického hnutí aj.) Tyto necelé dvě desítky památek byly po sametové revoluci ze seznamu vyškrtnuty. Národní kulturní památky jsou evidovány v ústředním seznamu kulturních památek (ÚSKP), který spravuje Národní památkový ústav. Převážná část národních kulturních památek na území České republiky se nachází ve vlastnictví státu nebo církve. V současnosti probíhá prohlašování kulturních památek za národní kulturní památky na základě nařízení vlády České republiky podle zákona o státní památkové péči. Velký počet národních kulturních památek se nachází v hlavním městě Praze. Kromě Pražského hradu se jedná především o významné stavby Malé Strany, Josefova, Starého a Nového Města. Hojně jsou mezi národními kulturními památkami zastoupeny hrady, zámky a zříceniny. Významné místo na seznamu náleží také památným klášterům, poutním místům a ostatním sakrálním památkám, zejména rotundám. Národní

kulturní památkou je také rozsáhlý barokní poutní areál Svatá Hora u Příbrami nebo poutní místo Stará Boleslav spojující úctu k hlavnímu zemskému patronovi sv. Václavovi s mariánskou úctou. Zasloužené pozornosti se těší také některá hradiště a archeologická naleziště (hradiště a keltské oppidum Závist, slovanské hradiště Budeč, slovanské hradiště Hůrka ve Starém Plzenci, přemyslovské hradiště v Levém Hradci, velkomoravská sídelní aglomerace v Mikulčicích). Z nejvýznamnějších technických staveb nalezneme v seznamu národních kulturních památek Karlův most, řetězový most ve Stádlci nebo koněspřežní železnici České Budějovice - Linec. Slavné i tragické události české historie připomínají památníky a pomníky. Mezi movité národní kulturní památky patří nejvýznamnější malířská, sochařská a literární díla, tvořící často soubory interiérového vybavení na hradech, zámcích nebo stavbách církevního charakteru. Nejcenějším reprezentantem movitých národních kulturních památek jsou České korunovační klenoty. Vzácnými poklady jsou rovněž Velislavova bible, Kodex vyšehradský či Pasionál abatyše Kunhuty. Zastoupeny jsou též nejvýznamnější soubory pravěkých archeologických nálezů, oltářních obrazů, chrámových zvonů nebo automobily Tatra, dokládající rozvoj vědy a techniky. K bohatému nárůstu počtu národních kulturních památek došlo v roce 2008, kdy byl tento seznam rozšířen o dvacet devět pozoruhodných pokladů naší národní minulosti. Roku 2010 byl seznam nejvýznamnějších památek v zemi znovu zásadně rozšířen, tentokrát o celkem 38 nových položek, které zároveň představují dosud nejpestřejší zastoupení památek – nalezneme mezi nimi totiž čistírnu odpadních vod, přehradu, lokomotivu, pardubické krematorium či u unikátně přesunutý kostel v Mostu. Roku 2012 se na seznam národních kulturních památek vrátilo fojtství v Jasenné na Zlínsku. V roce 2015 vláda rozšířila seznam o 9 movitých památek, přibyla např. Madona z Veveří, Šlikovská šperkovnice z Náchoda nebo Žlutický kancionál. Další 15 památek bylo prohlášeno za národní kulturní památku roku 2017. V jubilejním roce 2018, kdy jsme si připomínali sto let republiky, bylo do této kategorie připsáno 19 poutních areálů. Nejnovějším přírůstkem roku 2019 je vila Bertramka, kde u manželů Duškových při svém pražském pobytu bydlel W.A.Mozart. Počet národních kulturních památek se tak vyšplhal na **337**.